

Vyhlášení Jungmannovy ceny v roce 2020

Vážení kolegové a přátelé, drazí spoluvyhnanci na ostrovech Karanténských,

Ioni při stejné příležitosti jako dnes jsem mezi řečí poněkud troufale zvěstoval, že bude konec světa a že na nás možná udeří sama příroda. Přivolat jsem to vážně nechtěl, také jsem to odkládal, jak se dalo, ale příroda, zdá se, udeřila, a prý k tomu použila netopýry a luskouny; pokud to opravdu není práce nějaké výzkumné konfuciánské laboratoře snažící se černobylskou metodou vyvinout a rovnou zprovoznit mocnou biologickou zbraň. Těmi luskouny, plně cizokrajnými a pro velkou lidskou žravost už skoro vyhubenými, jako by příroda pomrkávala přímo na nás, překladatele a slovní hračky. Kdo by tu o nich bez nás věděl? Ale jak říkají Francouzové, *c'est trop d'honneur* – toť čest příliš velká, lépe se bez toho obejít.

Ale obejít nelze, a hlavním důsledkem zatím je, že poprvé v historii Jungmannových cen za umělecký překlad se letos nemůžeme setkat a vyřídít si to z očí do očí a z ruky do ruky. Překladatelé, jejichž skvělé počiny letos vyznamenáváme a odměňujeme, přicházejí o potěšení vyslechnout si projevy našeho uznání a obdivu přímo a živě, my ostatní přicházíme o potěšení jim uznání a obdiv přímo a živě vyjádřit. Říká se tomu zásah vyšší moci, a je vpravdě smutnou ranou pro naši lidskou pýchu, že musíme za vyšší moc uzнат nepatrné, dokonce neviditelné potvůrky, které ani vlastního rozumu nemají, a přesto jsme na ně krátcí: doufejme, že jen do času. Při našem řemesle vás vynucená omezení v soukromí snad méně tíží, nebo jsou přinejmenším snesitelnější – i když knihy, které dokážeme o samotě sepsat, je také potřeba vydat a dostat za čtenářem. V této chvíli zbývá jen popřát nám všem, aby se nám částice zatracená vrtošivá vyhýbala; a jestli se některým z nás už nevyhnula a oni od ní museli zkusit nebo ještě zkoušejí mnohé trápení, ze srdce jim přeje rychlé zotavení a návrat plného zdraví.

Protože by tedy kvůli omezením společenského života, která vyplývají z koronavirové epidemie, nebylo možné do konce roku veřejné předávání cen uspořádat, rozhodl výbor Obce překladatelů s těžkým srdcem, že výsledky soutěže budou letos vyhlášeny písemně v den, kdy se slavnostní ceremoniál měl původně konat, tedy 12. listopadu. Zároveň jsme požádali česká média, aby události solidárně věnovala pozornost a pomohla nám s ní veřejnost lépe seznámit.

Stejně jako loni byla v letošním roce soutěž o Jungmannovu cenu obeslána znamenitě, a rádi konstatujeme, že kvalita literárního překladu u nás si udržuje vynikající úroveň: ceny bychom letos mohli beze všeho udělit tři nebo čtyři, a kdyby řada z překladů, na které se nedostalo, byla prošla důkladnější redakční oponenturou, mohlo být kandidátů na ocenění ještě víc.

Ještě než prozradím jména laureátů, na nichž se porota ustanovila, připomenu jako obvykle hlavní podmínky soutěže o Jungmannovu cenu. V soutěži se hodnotí překlady děl krásné literatury, tedy poezie, výpravné prózy a z úvahové či esejistické prózy taková, která v sobě zahrnuje také výraznou hodnotu estetickou. Nezabýváme se tedy překlady literatury společenskovědní a široce naukové – ty kladou na překladatele výrazně odlišné požadavky a nemohly by být hodnoceny podle stejných kritérií.

Překlady může do soutěže přihlásit kdokoli, od nakladatele přes uznalého čtenáře až po překladatele samého, a to do 15. února příslušného kalendářního roku (příště tedy do 15. února 2021), a to jen takové, které mají v roce kalendářního roku předchozího, nikoli starší ani novější (příště tedy 2020). To znamená, že v letošním roce jsme hodnotili pouze překlady vydané v roce 2019. Porota je oprávněna, ale nikoli povinna přijímat knihy

do soutěže i dodatečně. Sejde-li se ve stejném ročníku více překladů téhož překladatele, porota ponechává v soutěži jen jeden z nich, a to vždy takový, který podle jejího úsudku vyznívá nejvíc v překladatelův prospěch – z hlediska zvládnuté jazykové náročnosti i umělecké hodnoty předkládaného díla.

Porota letos pracovala ve složení **Petra Martínková, Ladislav Nagy, Helena Stießová a Magdaléna Štulcová, předsedou poroty** jsem byl opět já, **Václav Jamek**. Do soutěže bylo přihlášeno 74 titulů, nejvíc za posledních pět let.

Porotu jako obvykle potěšilo, jak se dál rozvíjí a roste překladatelské dílo dosavadních laureátů Jungmannovy ceny. Nové překlady vydali v roce 2019 Jan Čermák, Pavel Dominik, Jiří Hanuš, Anežka Charvátová, Vladimír Medek, Jiří Našinec (dva velké překlady z rumunštiny, z nichž každý by mu mohl vynést Jungmannovu cenu, kdyby ji už neměl), Jiří Pelán, Robert Svoboda, Jindřich Vacek, Kateřina Vinšová (tři překlady, mezi nimi další román Claudia Magrise) a Petr Zavadil (kolumbijský literární bestseller i náročný výbor z poezie tří peruánských básníků).

Porota využila všechny možnosti, které v odměňování vynikajících překladů má, přesto se na řadu z nich už nedostalo, a jako obvykle je chceme alespoň *pochvalně zmínit*. Velice příznivě nás zaujaly překlady:

Marty Bartoškové (Gunstein Bakke: *V očekávání*, vyd. Argo);
Heleny Beguivinové (Sylvie Weilová: *Slanečci a saxofon*, vyd. Havran);
Petry Ben-Ari (Han Kang: *Bílá kniha*, vyd. Odeon);
Magdalény Křížové (Asaf Gavron: *Smrt v zádech*, vyd. Pistorius a Olšanská);
Zuzany Li (Liou Čen-jün: *Kdopak se baví*, vyd. Odeon);
Michaly Markové (Alan Hollinghurst: *Sparsholtova aféra*, vyd. Odeon);
Petra Onufera (Julian Barnes: *Jediný příběh*, vyd. Odeon);
Jiřího Šubrta (Aurelius Augustinus: *Vyznání I–IX*, vyd. OIKOYMENH);
Miroslava Tomka (Valerijan Pidmohylnyj: *Město*, vyd. Větrné mlýny).

Porota se rozhodla i letos jmenovat jednoho z našich vynikajících překladatelů **do Síně slávy. Je to Miloslav Uličný. Miloslav Uličný** je tvůrce rozsáhlého a závažného básnického díla, významný romanista a vysokoškolský pedagog, autor mnoha obecně uznávaných prací z dějin a teorie překladu, recenzí, předmluv a doslovů. Je také jedním z našich nejvzdělanějších překladatelů. Překládá především ze španělštiny, také z katalánštiny, portugalštiny, italštiny a angličtiny. Jeho překladatelské dílo čítá na padesát knižních publikací, velmi často objevných počinů. V rámci Jungmannovy ceny získal několik tvůrčích prémie a dvě prémie mimořádné, naposledy v minulém roce 2019 za skvělý překlad sta španělských romancí z *Pražského romancera*. Jmenováním do Síně slávy chceme vyjádřit úctu a uznání velkému překladateli.

Vyhlášení laureátů začínáme jako obvykle **Prémii Tomáše Hrácha**, určené překladatelům mladšího věku. Letos ji získává **Marie Voslářová**, za překlad povídek Clemense J. Setze v knize *Láska za časů Mahlstadtského dítěte* (vydalo nakladatelství FRA). Je to prémie trojzasloužená, protože ve stejném roce vydala překladatelka neméně dobrý překlad románu *Schizogorsk* od Waltera Vogta (Havran) a ze švédštiny překlad knihy *Mizérie* od Andrzeje Tichého (Argo). Povídky rakouského spisovatele jsou náročné nejen bohatstvím a hutností jazykových prostředků, ale také (a především) mnohostí zvláštních až podivných existenciálních perspektiv, které se promítají do surreálných obrazů a asociací. Překladatelka se s těmito nástrahami vyrovnala bravurně a originální dílo předkládá českému čtenáři v jeho plné nádheře.

Porota uděluje pět tvůrčích a jedno mimořádné tvůrčí ocenění.

Tvůrčí ocenění získávají

Vít Kazmar za překlad románu *Vlast* od Fernanda Aramburua (španělština, vyd. Akropolis). Mimořádně úspěšný román, ověnčený řadou literárních cen, sleduje v každodenních osudech dvou kdysi spřátelených rodin téma rozdělení baskické společnosti v době terorismu ETA a obecněji téma vzniku fanatismu i možnosti smíření obětí a vrahů. Překlad Víta Kazmara, náročný už značným rozsahem, zachoval všechny polohy originálu a převedl jej do plynulého, přirozeného českého projevu. V hovorovém jazyce se pohybuje stejně přirozeně jako původní text, používá prostředky z obecné češtiny i z jazyků specifických (vojáci, lékaři...), je nápaditý v expresivních projevech. Výtečně uchovává také postup jakoby zkusného hledání přesného výrazu, zejména pro emotivní odstíny. Má cennou úspornost, výborně postihuje časté přechody k polopřímé řeči, přičemž překladatel jeví také smysl pro vlastní rytmus prózy.

Martina Knápková za překlad povídek Lucie Berlinové *Manuál pro uklízečky* (angličtina, vyd. Argo). Kniha americké autorky nás skutečně zavádí do světa uklízeček, také veřejných prádelen, alkoholiků, světa ulice, ztracených existencí a hluboce osamělých lidí; velký prostor je přitom věnován introspekci mnohočetné hlavní hrdinky, v níž svou zkušenost reflektuje. Nesnesitelnou tíhu života nadlehčuje schopnost empatie, takže žádná životní situace není zcela bezvýchodná. Autorčin přímočarý, prostý a soucitný styl vyznačující se brutální upřímností a humorem podala překladatelka s veškerou citlivostí a básnickou účinností.

Michal Půček za překlad historického románu Daniela Kehlmana *Tyll* (němčina, vyd. Argo). Román vsazuje do kontextu třicetileté války známou postavu Tilla (Eulenspiegla); sugestivně, ba až smyslově zpřítomňuje běs třicetileté války: zničenou zem, zničené hodnoty, zničené lidství. Postava podivuhodného kejklíře, který jako jediný smí a musí říkat pravdu, dodává příběhu nadčasovost a všeplatnost. Jazyk překladu má plnou smyslovou hutnost, výborně vystihuje sociální příslušnost postav, lexikálně i syntakticky předestírá čtenáři drsnost života v letech války i vzletnost rádo vybraného chování a uměleckého výrazu.

Michal Špína za překlad vrcholného románu chilského spisovatele José Donosa *Obscenní pták noci* (španělština, vyd. Malvern). Jedno ze stěžejních děl světové literatury 20. století je román „soumraku rodu“, těžící v monumentální formě z tzv. poetiky ošklivosti. Jak píše posuzovatelka: „V *Obscenním ptáku noci* je vše opulentní, jazykově i motivicky, obsese, pověry, »rituály ustrnulé v přísných formách jako erbovní symboly«, na rubu vysokého světa statkářského rodu i nízkého světa chudinského starobince. Množství postav, stylů, vypravěčských perspektiv tvoří polyfonní proud, který sám autor označil za symfonii. V tom spočívá náročnost překladu: na jedné straně rozehrát stylistické polohy od nejnižších po sofistikované, na druhé straně vytvořit z jejich napětí působivý jednotný proud. Michal Špína to výborně zvládl, se zálibným ponořením do jazyka. Plně navodil atmosféru světa na rubu lidské fyzické a psychické existence: přízračnost dvou izolovaných sídel se zatlučenými okny, jak v plebejské verzi rozpadajícího se útulku stařen, tak v umělém ráji monster, vytvořeném pro posledního znetvořeného potomka patricijského rodu.“

Michal Švec za překlad románu Alexandry Salmelové *Antihrdina* (finština, vyd. Větrné mlýny). Kniha je experimentální textová koláž; text narušují záměrné typografické chyby, jako je přebujelá či naopak chybějící interpunkce, věty končící v polovině výpovědi, dokonce i slova uprostřed uřatá a přecházející v jiné výrazy i významy. Střídají se vypravěči, spisovný jazyk s nespisovným, nevyzpytatelná je také kompozice: klasické vyprávění se mísí s archaickými legendami, s vyprázdněným jazykem politické propagandy, reklamních sloganů a letáků, s pubertálními deníkovými zápisky,

sentimentálními dopisy, bulvárními i suchopárnými novinovými články či divadelními dialogy, jejichž prostřednictvím je zaznamenán policejní výslech. Překladatel se s těmito úskalími brilantně vypořádal; měl k dispozici také slovenský překlad, upravený autorkou, která je slovenského původu, nicméně staví na finštině, slovenský překlad nenapodobuje a leckteré slovní krkolomnosti překládá nápaditěji. I přes nápomoc jde o příklad „nepřeložitelného“ textu, jehož přesvědčivou českou verzi se překladateli přesto podařilo vytvořit.

Mimořádnou tvůrčí prémie se porota rozhodla udělit

Petru Dvořáčkovi za překlad románu Roberta Menasseho *Hlavní město* (němčina, vyd. Kniha Zlín). Román pohlíží poutavě a s ironizujícím nadhledem na chod evropských institucí, zkoumá podstatu a smysl Unie. Intelektuálně brilantně zkoncipované dílo je čtivé jako detektivka a významově přesahuje rámec vyprávěného příběhu. Zásadním tvůrčím prvkem, který stmeluje všechny vyprávěcí linky, je jazyková mnohvrstevnost. Jazyková různorodost včetně nejrůznějších typů makaronismu byla hlavní překladatelskou výzvou, a Petr Dvořáček se úkolu zhostil skvěle. Všechny osobité zvláštnosti bravurně smísil do srozumitelné češtiny a výsledná syntéza působí jednotně a přirozeně.

Jungmannovu cenu získává v roce 2020

Alice Flemrová za překlad románu Paola Sorrentina *Všichni mají pravdu* (italština, dybbuk). Porota i veřejnost znají Alici Flemrovou jako neúnavnou a plodnou překladatelku, která už po několik desetiletí s obdivuhodným rozhledem a soustavností představuje českému čtenáři nejlepší díla současné italské literatury. Každým rokem přibývají k sumě už monumentální další tituly, jejichž kvalita zasluhuje vždy ocenění. Letos byly porotě nabídnuty hned tři romány v jejím překladu, a mezi nimi je ten Sorrentinův výzvou nejnáročnější a výsostným počinem, který zasluhuje ocenění nejvyšší. Román vypráví příběh neapolského zpěváka, který zjistil, že jeho život ztratil smysl, a na několik let se ukryl v brazilské džungli. Formálně jde o protagonistovu zpověď, podanou neobyčejně originální osobní dikcí, zrcadlící nejen jeden individuální temperament, ale také jazyk popového prostředí, neapolskou subkulturu a řadu dalších fenoménů. Právě výrazová bohatost a stylistická bravura tohoto monologu se zřejmě nejvíce zasloužila o to, že se mu v roce 2010 dostalo Ceny Strega. Pro překladatelku byl tento překlad ideální úkol, na kterém mohla přesvědčivě předvést, co umí. Prozaická forma, které se odborně říká skaz a kde je podstatnější stylizace výpovědi než sám příběh, je vysloveně její doménou. Netřeba připomínat, že úspěch takového vyprávění v novém prostředí a v novém jazyce byl vždycky závislý – a podstatně více než texty v tradiční er-formě – na dokonale zvládnuté a nadstandardně invenční překladatelské technice. Oběma zmíněnými kvalitami: dokonalým zvládnutím řemesla i mimořádnou jazykovou invencí překladatelka vyniká a její překlad Sorrentinova románu lze bez zaváhání označit za kongeniální.

Václav Jamek, předseda poroty
12.11.2020